

Asia: VN/16561/2024

Toimenpiteitä lapsitoiveiden tukemiseksi ja syntyvyyden kohentamiseksi - työryhmän muistio

Palautteen antajan palaute

2.1 Vahvistetaan väestöpolitiikan ja syntyvyyden koordinaatiota sekä tietopohjaa

Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa lämpimästi syntyvyyden tietopohjan valmistelua ja kehittämistä. On kannatettavaa, että luodaan tutkimus- ja kehittämiskeskus/ verkosto, joka luo edellytyksiä tietopohjaiseen päätöksentekoon vaikuttavien syntyvyyteen liittyvien politiikkatoimien tuottamiseksi. Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa myös kansallinen väestöpoliittisen strategian laadintaa, joka käsittelee laajalti väestöpolitiikkaa kattaen muun muassa syntyvyyden, maahanmuuton, maassamuuton, alueellisen kehityksen ja väestörakenteen muutokseen sopeutumisen kysymykset.

2.2 Kuullaan nuorten näkemyksiä ja vahvistetaan yhteiskunnallista ymmärrystä syntyvyyskehityksestä ja lapsitoiveiden tukemisesta

Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa toimenpide-ehdotusta, että Suomessa tarvitaan laajaa yhteiskunnallista keskustelua syntyvyyden laskun syistä ja seurauksista sekä ihmisten lapsitoiveiden tukemisesta. Toimenpide-ehdotuksissa esitetty erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten näkökulmien huomioiminen on tärkeää, samoin kuin ehdotus siitä, että käynnistettävän HELI-keskuksen/veroston yhdeksi tehtäväksi määritellään ylläpitää ja tukea yhteiskunnallista keskustelua syntyvyyskehityksestä ja väestöpolitiikasta.

3.1 Lisätään nuorten ja nuorten aikuisten hedelmällisyystietoisuutta

Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa toimenpiteiden ehdotusta, että määritellään hedelmällisyystiedon kannalta keskeinen osaaminen ja selvitetään osaamisen nykytilannetta sekä ehdotusta, että HELI-keskus/verkosto voisi osallistua olennaisen hedelmällisyystiedon määrittelyyn. On äärimmäisen tärkeää jatkossa huomioida ja liittää hedelmällisyystietoisuuteen liittyvä osaaminen ikätasoisin opetusmenetelmin perus- ja toisen asteen koulutuksen sisällöissä, kuten esimerkiksi terveystiedon ja yhteiskuntaopin sisällöissä, valtakunnallisten opetussuunnitelman perusteiden ja tutkintojen perusteiden päivitystyön yhteydessä.

3.2 Vahvistetaan hedelmällisyysneuvontaa ja -palveluita

Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa, että tuotetaan materiaalia, jonka avulla hedelmällisyysneuvonta ja -ohjaus tuodaan nykyistä vahvemmin osaksi olemassa olevia ehkäisy-, äitiys- ja lastenneuvola-, kouluterveydenhuolto-, opiskeluterveydenhuolto- ja perhekeskuspalveluita ja näiden valmistelu voitaisiin tehdä perustettavaksi ehdotetussa HELI-keskuksessa/verkostossa. On kannatettavaa, että huomioidaan hedelmällisyysneuvonnan ja -palveluiden vahvistaminen tämän hallituskaudella tehtävissä uudistuksissa ja kehittämistoimissa ja tulee jatkossa kehittää hedelmällisyysneuvontaa ja -palveluita osana hyvinvointialueiden toimintaa.

3.3 Hedelmöityshoidot

Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa hedelmöityshoitosten suositusten ja kriteerien valmistelua sekä jatkuvaa päivittämistä ja on tärkeä varmistaa tarvittavat hedelmöityshoitoja koskevat lainsäädännön muutokset. Äärimmäisen tärkeää on vahvistaa hedelmöityshoitoja saavien psykososiaalista tukea ja huolehtia hedelmöityshoitosten riittävästä resursoinnista, jotta hoitosten kustannukset eivät kasvaisi nykyisestä eikä näin saatavuus heikkenisi.

4.1 Tuetaan nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveyttä

Parisuhdekeskus Kataja kannattaa toimenpide-ehdotusta, että toteutetaan valtioneuvoston periaatepäätöksessä mielenterveyden edistämisestä mainittuja nuoria ja nuoria aikuisia koskettavia toimia. Arvioidaan alle 23-vuotiaiden terapiatakuusta saatuja kokemuksia ja terapiatakuun laajentamista asteittain kaikkiin alle 30-vuotiaisiin nuoriin

Toimiva parisuhde luo hyvinvointia elämään ja edistää sekä fyysistä terveyttä että mielen hyvinvointia. Yhteys hyvinvoinnin ja parisuhteen välillä on havaittu monissa tutkimuksissa ja muun muassa havaittiin myös vuoden 2024 parisuhdeteemaisessa Perhebarometrissä. Hyvinvoiva parisuhde, jonka osapuolet tukevat toisiaan kohdatessaan vaikeuksia, suojaa elämän stressitekijöiden vaikutuksilta. Toisaalta parisuhteen haasteet sekä esimerkiksi toistuvat ja ei-rakentavasti ratkaistut ristiriitatilanteet heikentävät pitkällä aikavälillä ihmisten hyvinvointia. Haasteet mielenterveydessä haastavat siis nuorten parisuhteita ja toisaalta haasteet parisuhteissa haastavat mielenterveyttä. Parisuhdekeskus Kataja ry painottaa, että tulee siis taata tukea nuorille aikuisille mielenterveyden haasteisiin, sillä näin samalla tuetaan myös parisuhteita ja syntyvyyttä. Tutkimustiedon perusteella esimerkiksi masennuksen hoito pariterapian avulla on vaikuttavaa.

Suhteisiin kohdistuvat hoitomuodot vaikuttavat vahvasti yksilöllisen hyvinvoinnin lisäksi nuorten arjenhallintaan ja ihmissuhteisiin. Nuoret ja nuoret aikuiset tarvitsevat palveluiden lisäksi vahvaa turvaverkkoa ympärilleen, jotta tulevaisuuden usko voi vahvistua ja lapsitoive tuntua realistiselta toteuttaa. Nuorten mielenterveyden tukemisessa osaksi hoitoa ja muuta tukea tulisi kytkeä myös nuoren läheisverkostoa ja huomioida enemmän nuoren hyvinvointi jo nuoren seurustelusuhteissa osana hoitoa ja palveluita. Nuoren ja nuoren aikuisen vanhemmat ja sisarukset ovat tulevia isovanhempia, tättiä, setiä jne. Suhteiden hyvinvointiin panostaminen tässä vaiheessa merkitsee panostusta tulevan lapsiperheen hyvinvointiin ja jaksamiseen.

On myös tärkeää mahdollistaa työn ja perheen yhteensovittamisen teemat nuorille aikuisille tukemaan heidän mielenterveyttään. On tärkeää edistää hallitusohjelmassa kirjattuna olevia mielenterveyden edistämiseen liittyviä kehitettäviä toimia, kuten perustason mielenterveyspalvelujen kehittäminen, psykoterapiapalveluiden saavutettavuuden vahvistaminen uudistamalla psykoterapeuttikoulutusta, matalan kynnyksen palveluiden ja mielenterveys avun saatavuuden lisääminen yhteistyössä muun muassa järjestöjen ja seurakuntien kanssa sekä mielenterveyspalveluiden saatavuuden tukeminen yhdessä hyvinvointi alueiden kanssa.

4.2 Tarjotaan suosituksia nuorten aikuisten ruutuajan määrään ja laatuun

Parisuhdekeskus Kataja ry katsoo tärkeäksi digitaalisten laitteiden ja sisältöjen käytön suositusten levittämisestä eri-ikäisille, kuten lapsille, nuorille sekä heidän vanhemmilleen että nuorille aikuisille. Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa lämpimästi, että nuorten aikuisten parisuhteiden toimivuutta voisi parantaa myös kohentamalla digitaalista hyvinvointia. Tutkimuksissa on havaittu haasteet siitä, kuinka älylaitteet voivat haastaa pariskuntien kohtaamista ja läsnäoloa toisiaan kohtaan arjessa.

4.3 Tarjotaan tukea nuorten aikuisten parisuhteisiin

Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa vahvasti työryhmän esitystä, että vahvistetaan kolmannen sektorin tarjoamia parisuhteiden tukipalveluita. Patteri Orpon hallitusohjelmassamme (2023-2027) on kirjattuna, että hallituskaudella kehitetään matalan kynnyksen perhepalveluita, joissa huomioidaan myös parisuhteiden ja vanhemmuuden tukeminen. Tähän tarkoitukseen voidaan hyödyntää esimerkiksi perhekeskustoimintamallia sekä yhteistyötä kolmannen sektorin ja seurakuntien kanssa.

Parisuhteet tarvitsevat laajalti monenlaisia ja monentasoisia palveluita. Järjestösektori ja seurakunnat täydentävät julkisen sektorin tarjoamaa parisuhde- ja perhetyötä. Hyvinvointialueet ovat kuitenkin kuormittuneita, eikä resursseja ja palveluita ole riittävästi. Hyvinvointialueet ovat myös hyvin eriarvoisessa asemassa parisuhteille tarjottavien tuen muodoissa. Monet hyvinvointialueet kärsivät monien kuukausien (jopa vuoden mittaisista) jonoista parisuhteiden tuen palveluihin ja joillakin alueilla palveluita ei ole juurikaan saatavilla. Nämä kaikki haasteet näyttäytyvät järjestömmme Parisuhdekeskus Kataja ry koordinoiman Valtakunnallisen parisuhdeverkoston toiminnassa, jossa on 71 toimijaa (sisältäen 12 hyvinvointialuetta). Teettämässämme kartoituksessa verkoston hyvinvointialueille, niin kaikki toimijat toivat esiin, että ohjaavat pariskuntia järjestöjen tuen pariin, koska heillä on niin suuri vaje resursseissa tai apua ei ole ylipäättään saatavilla ja tietävät järjestöjen vahvan ammatillisen osaamisen parisuhteiden tukemiseen.

Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa myös pitkällä aikavälillä muistion mukaista ehdotusta, että vahvistetaan jatkossa nuorten lapsettomien aikuisten mahdollisuutta hakea tukea parisuhteita koskeviin ongelmiin osana lakisääteistä kasvatus- ja perheneuvontapalvelua ja muualla palvelujärjestelmässä.

Parisuhde on läpi elämän merkittävimpiä ihmisen hyvinvointiin vaikuttavia tekijöitä. Suurin osa lapsista syntyy pitkäkestoiisiin liittoihin saman puolison kanssa. Suomalaisten nuorten parisuhteet päätyvät kuitenkin aikaisempaa useammin eroon. Sopivan kumppanin puute on tärkein yksittäinen syy lapsettomien lapsitoiveiden lykkäämiselle. Julkisella sektorilla parisuhdepalveluita tarjotaan vain satunnaisesti muille kuin pienten lasten vanhemmille. Olisi tärkeää, että lapsettomien pariskuntien olisi mahdollista hakea tukea parisuhdetta koskeviin ongelmiin kasvatus- ja perheneuvoloista. Olisi myös tärkeää lisätä resursseja parisuhteiden tukemiseen opiskeluterveydenhuoltoon. Lakisääteinen oikeus saada tukea parisuhdeongelmiin tulisi taata kaikille lapsiluvusta riippumatta, myös lapsettomille nuorille aikuisille. Parisuhteiden tuki tulisi voida toteuttaa monin eritasoisin tuen muodoin, joita on jo muun muassa järjestöillä tarjolla, mutta tuen muotoja voi vielä kehittää ja resursseja luoda lisää. Tarvitaan siis sekä matalan kynnyksen palveluita (esim. verkkovälitteisiä chat-palveluita, verkkovälitteistä kohtaavaa parineuvontana, verkko- että kohtaavia vertaisryhmiä), kohtaavaa parisuhdeterapiana tai tiiviimpänä pariopsykoterapiana. Seurustelu- ja parisuhdetaitoja

tulee tukea nuorten sote-palveluissa ja laajemmin kolmannen sektorin toiminnassa sekä omaehtoisessa vertaisryhmätoiminnassa.

5.1 Nostetaan koulutustasoa ja helpotetaan opiskelun ja vanhemmuuden yhteensovittamista

Parisuhdekeskus Kataja ry pitää erittäin kannatettavana työryhmän esitystä, että huomioidaan perheellistymisen tukeminen osana opintotuen kokonaisuutta. Opetussuunnitelmiin tulee lisätä tietoa ihmissuhdetaidoista ja parisuhteen merkityksestä hyvinvoinnille.

5.2 Vahvistetaan työllisyyttä sekä tasa-arvoa ja perheystävällisyyttä työelämässä

Parisuhdekeskus Kataja ry painottaa, että on äärimmäisen tärkeää vahvistaa onnistunutta työn ja perheen ja muun elämän yhteensovittamista, sillä vähäisempi kuormittuneisuus voi osaltaan vaikuttaa myös lastensaantiaikeisiin perheissä. Perheystävällisyyttä työelämässä on työkäisten joustomahdollisuuksien vahvistuminen ja työelämän arvomaailman muutokset – miten yhteiskuntana mahdollistamme isovanhempien ja muiden lapselle ja perheelle tärkeiden aikuisten läsnäolon arjessa lapsuuden eri hetkissä ja tarpeissa.

Erittäin tärkeää on myös huomioida tasokkaan ja saavutettavan varhaiskasvatuksen toteutuminen jatkossakin.

6.1 Vahvistetaan odottavien vanhempien, synnyttäneiden ja vauvaperheiden tukea

Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa lämpimästi työryhmän esitystä, että kehitetään kansallisesti yhdenmukaisia sisältöjä synnytys- ja perhe valmennusten toteuttamiseen. Näissä tulee huomioida tärkeänä kohtana myös parisuhteiden hyvinvoinnin ylläpitämisen teemat. kannatettavaa on myös, että vahvistetaan keskenmenon ja raskaudenkeskeytyksen kokeneiden avun ja tuen tarjoamista sekä keskenmenon kokeneiden jälkitarkastusten toteuttamista äitiysneuvolassa. On tärkeää myös vahvistaa synnytyspelkoisten tukea ja synnytyskokemusten seuranta. Perinataaliajan (raskaus, synnytys ja sitä seuraava vuosi) mielenterveyden tukea ja hoitoa (perinataalipsykiatria) tulee myös kehittää ja vahvistaa, ja ottaa käyttöön erityisesti tähän ajanjaksoon kohdennettuja mielenterveysinterventioita huomioiden erityisesti parisuhteiden teemat. Tukea perheille tulisi olla saatavilla monen tasoisesti: ennaltaehkäisevästi ja matalalla kynnyksellä että korjaavasti. Suhteiden hoitamiseen perustuvat hoitomuodot kuten pari- ja perhepsykoterapia tarjoavat yksilöhoitojen rinnalla vaikuttavaa tukea perinataalivaiheessa.

6.2 Kehitetään vanhemmuuden ja arjessa jaksamisen tuen palveluita

Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa lämpimästi muistion toimenpide-ehdotusta, että vahvistetaan kolmannen sektorin lapsiperheiden vanhemmille tarjoamia parisuhteiden tukipalveluita. Parisuhteiden tuki tulisi voida toteuttaa monin eritasoisin tuen muodoin, joita on jo muun muassa järjestöillä tarjolla, mutta tuen muotoja voi vielä kehittää ja resursseja luoda lisää. Tarvitaan siis sekä matalan kynnyksen palveluita (esim. verkkovälitteisiä chat-palveluita, verkkovälitteistä kohtaavaa parineuvontana, verkko- että kohtaavia vertaisryhmiä), kohtaavaa parisuhdeterapiaa tai tiiviimpänä paripsykoterapiaa vanhempien voimavarojen vahvistamiseksi.

Työryhmän ehdotus, että jatketaan perhekeskuksiin kuuluvien perheiden avoimien kohtaamispaikkojen kehittämistyötä, on kannatettava. Perhekeskusmallin ja etenkin lapsiperheiden yhteisöllisyyden vahvistaminen on erittäin kannatettavaa. Palvelujen lisäksi perheet tarvitsevat mahdollisuuksia rakentaa suhteita ja tulla osaksi yhteisöä osana arjen jaksamista. Isovanhempien ja lapsen elämässä olevien muiden tärkeiden aikuisten huomioiminen osana kohtaamispaikkoja ja toimintaa vahvistaa lapsen ympärillä olevaa yhteisöä ja tätä kautta vanhempien jaksamista – kokemusta riittävän turvallisesta ja kannattelevasta arjesta.

Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa myös äärimmäisen tärkeänä vahvistaa lapsiperheiden perhetyön oikea-aikaista ja yhdenvertaista saatavuutta ja palveluiden piiriin pääsyn helpottamista tarjoamalla tietoa palveluista ja vahvistamalla palvelutarpeen arviointia. On tärkeää vahvistaa sosiaalihuoltolain mukaisten varhaisen tuen perhe palvelujen vaikuttavuutta, yhdenvertaista saatavuutta ja ammattilaisten osaamista sekä kansallisen tason kehittämisen tukea, ohjausta ja seurantaa. Parisuhdekeskus Kataja ry katsoo pidemmällä aikavälillä äärimmäisen kannatettavana vahvistaa lasten vanhemmille tarjottavaa parisuhteiden tukea ja sen yhdenvertaista saatavuutta osana lakisääteistä kasvatus- ja perheneuvontapalvelua ja muualla palvelujärjestelmässä.

7.1 Huolehditaan lapsiperheiden etuuksien riittävästä tasosta ja selvitetään taloudellisia kannustimia lapsensaannin aikaistamiseksi

Parisuhdekeskus Kataja ry kannattaa toimenpide-ehdotusta, että seurataan ja kehitetään hallituskauden aikana lapsiperheille suunnattujen korotusten vaikutuksia. On tärkeää turvata lapsiperheiden etuuksien riittävä taso ja korottaa etuuksia mahdollisuuksien mukaan. Etuusjärjestelmän vaikuttavuuden arviointi on myös tärkeää, samoin kuin on myös kannatettavaa selvittää mahdollisuutta luoda taloudellinen kannustin, jolla voitaisiin aikaistaa lasten saamista lapsitoiveiden toteutumiseksi.

7.2 Seurataan ja kehitetään perhevapaiden ja lastenhoidon tukien järjestelmää

Parisuhdekeskus Kataja ry katsoo, että on kannatettavaa selvittää vaihtoehtoja uudistaa lastenhoidon tukien järjestelmää ja tarvittaessa jatkaa vanhempainvapaiden uudistamista ottaen huomioon yhteys varhaiskasvatuspalveluihin.

8 Muut huomiot ja mahdolliset ehdotukset lapsitoiveiden tukemiseksi ja syntyvyyden kohentamiseksi

Parisuhdekeskus Kataja ry edustaja (toiminnanjohtaja, psykologi ja psykoterapeutti S. Laru) voi mieluusti tulla vielä kuultavaksi, mikäli toivotaan näkemyksiä syntyvyyteen liittyen juuri parisuhteiden merkityksestä.

Laru Suvi
Parisuhdekeskus Kataja ry